

Utbildningsdepartementet

Promemorian Utökad registerkontroll i utbildningsväsendet och en ny grund för avskiljande av studenter

Bakgrund

Svenska ILO-kommittén har genom remiss den 22 april 2025 (U2025/01126) ombetts att yttra sig över promemorian *Utökad registerkontroll i utbildningsväsendet och en ny grund för avskiljande av studenter*.

Promemorian innehåller tre separata och sinsemellan självständiga förslag. Det första förslaget rör utökade registerkontroller inom skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet. Det andra förslaget rör införandet av belastningsregisterkontroll vid antagning till vissa högskoleutbildningar. Det tredje förslaget rör ökade möjligheter att avskilja studenter och studerande på högskolan och yrkeshögskolan.

Samtliga lag- och förordningsändringar föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

Förslagen om utökade registerkontroller

En person är i dag skyldig att, inför anställning eller annat mottagande inom skolväsendet eller annan pedagogisk verksamhet, visa upp ett utdrag ur belastningsregistret som omfattar vissa brott. I promemorian föreslås att fler brott ska omfattas av ett sådant registerutdrag. Det föreslås även att registerutdraget ska omfatta motsvarande uppgifter i misstankeregistret avseende misstankar om brott för vilka åtal har väckts. Det har inte tidigare funnits krav om utdrag ur misstankeregistret.

I enlighet med uppdraget föreslås att undantaget från skyldigheten att visa upp registerutdrag vid förnyad anställning hos samma arbetsgivare

inom ett år ska upphävas. Förslaget kommer dock enligt promemorian att medföra en kraftigt ökad administrativ börda för huvudmännen. Det avråds därför i promemorian från att gå vidare med förslaget. I stället förordas en alternativ lösning som innebär att undantaget kvarstår, men att tillämpningen begränsas genom att tiden för när ett registerutdrag ska visas upp sänks från ett år till sex månader.

I promemorian föreslås också att den utökade registerkontrollen ska omfatta den kommunala vuxenutbildningen (komvux). Komvux omfattas inte av en sådan kontroll i dag. Kontrollen inom denna skolform föreslås dock omfatta endast vissa angivna allvarliga brott.

Därutöver föreslås, i enlighet med uppdraget, att det ska införas en möjlighet för arbetsgivare inom skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet att genomföra kontroll i belastningsregistret av redan anställda. En sådan kontroll föreslås få ske högst en gång per år och endast avse samtliga anställda eller en grupp av anställda. Kontrollen ska få ske mot samma brott som omfattas av belastningsregisterkontrollen inför anställning och arbetsgivaren får kräva att utdraget inte ska vara äldre än sex månader. Bedömningen i promemorian är dock att det saknas tillräckliga skäl för att införa en sådan kontroll och att förslaget inte utgör en proportionerlig inskränkning av skyddet för den personliga integriteten. I promemorian avråds därför från att gå vidare med det förslaget.

Vidare föreslås att den registerkontroll som görs av Statens skolinspektion (Skolinspektionen) och kommuner i ärenden om godkännande och tillsyn av enskilda huvudmän inom skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet även ska få innefatta en kontroll i misstankeregistret avseende misstanke om brott för vilket åtal har väckts. En sådan kontroll ska omfatta de uppgifter om brott som ingår i den belastningsregisterkontroll som Skolinspektionen och kommunerna har möjlighet att göra i dag i samma situation.

Slutligen föreslås att domstolarnas skyldighet att underrätta Skolinspektionen om domar i vissa brottmål utökas med samma brott som ska omfattas av den utökade registerkontrollen inför anställning eller annat mottagande.

Bakgrunden till förslagen är att sedan den nuvarande regleringen om registerkontroll inom skolväsendet infördes har samhällsutvecklingen och omvärldsläget förändrats och ytterligare gärningar kriminaliserats. Sverige står, enligt promemorian, i dag inför allvarliga utmaningar med

radikaliserade rörelser som våldsbejakande extremism och en allt grövre organiserad brottslighet där det grova våldet har krupit längre ner i åldrarna. Barn och elever behöver i dag inte bara skyddas mot våld och övergrepp utan också mot rekrytering till kriminella nätverk och radikalisering samt annan skadlig och otillbörlig påverkan. För att skydda enskildas integritet bör, enligt promemorian, en utökad registerkontroll endast omfatta brott som kan anses vara nödvändiga och relevanta för lämplighetsbedömningen inför arbete eller mottagande inom skolväsendet och därmed omfatta brott som innebär allvarliga kränkningar av andra människor och brott som står i strid med skolans värdegrund.

Förslagen som rör belastningsregisterkontroll inför antagning till vissa högskoleutbildningar i korthet

Utredningen om belastningsregisterkontroll och avskiljande av studenter föreslog i betänkandet SOU 2021:83 att det skulle införas belastningsregisterkontroll inför antagning till vissa lärarutbildningar och hälso- och sjukvårdsutbildningar vid statliga universitet och högskolor. I promemorian föreslås bl.a. att en belastningsregisterkontroll inför antagning till de aktuella utbildningarna ska omfatta ytterligare brott. De föreslagna brotten har det gemensamt att de med stor sannolikhet kan leda till nekade eller återkallade lärarlegitimationer eller yrkeslegitimationer på hälso- och sjukvårdsområdet. Brotten ingår också i den utökade belastningsregisterkontroll som enligt promemorians förslag ska ske inför anställning och annat mottagande i skolväsendet.

Skälet till förslagen är bl.a. att om brotten beaktas redan vid antagningen till högskolan, bidrar det till att skapa en mer förutsebar reglering för antagning, anställning och yrkeslegitimation.

Det föreslås även att en belastningsregisterkontroll ska omfatta antagning till högskoleutbildning hos enskilda utbildningsanordnare med examenstillstånd enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina.

Förslagen som rör ökade möjligheter att avskilja studenter och studerande i högskolan och yrkeshögskolan i korthet

En student kan enligt dagens bestämmelser tills vidare avskiljas från högskoleutbildning bl.a. då studenten gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet. Som ytterligare förutsättning gäller att det till följd av något sådant förhållande bedöms föreligga en påtaglig risk att

studenten kan komma att skada annan person eller värdefull egendom under utbildningen. Motsvarande gäller för studerande på en yrkeshögskoleutbildning som anordnas av staten, en kommun eller en region.

I promemorian föreslås bl.a. att det ska införas en ny grund för avskiljande av studenter i högskolan och studerande i yrkeshögskolan. Det ska vara möjligt att avskilja studenter och studerande som tidigare varit föremål för disciplinära åtgärder på grund av ordningsstörande beteenden. För att ett avskiljande ska kunna ske krävs även att studenten eller den studerande fortsatt med det beteende som föranlett åtgärderna och därigenom visat sig uppenbart olämplig att bedriva högskolestudier eller yrkeshögskolestudier.

Förslagets förhållande till ILO-konventioner m.m.

Det finns inga ILO-konventioner eller rekommendationer som behandlar arbetstagares eller studerandes personuppgifter. ILO har däremot antagit riktlinjer angående skydd för arbetstagares personuppgifter,

Protection of workers' personal data – An ILO code of practice, 1997.
Riktlinjerna är inte rättsligt bindande utan utgör en vägledning.

Riktlinjerna omfattar både manuell och automatiserad behandling av personuppgifter och är avsedda att tillämpas på arbetstagare i både privat och offentlig sektor och på såväl arbetssökande som arbetstagare. Syftet med riktlinjerna är att begränsa behandlingen av personuppgifter i allmänhet och behandlingen av känsliga uppgifter i synnerhet. Av punkt 6.5 i riktlinjerna följer att arbetstagares lagöverträdelser som huvudregel inte ska behandlas. Undantag finns för vissa särskilda omständigheter, om uppgifterna är direkt relevanta för anställningsbeslutet och i överensstämmelse med nationell lagstiftning. Personuppgifter ska som huvudregel inhämtas direkt från arbetstagaren. Om det är nödvändigt att inhämta personuppgifter från andra ska arbetstagaren få förhandsinformation och ge uttryckligt samtycke. I kommentaren till riktlinjerna finns ytterligare vägledning med bl.a. exempel på uppgifter som bedöms direkt relevanta för anställningsbeslutet.

ILO-kommittén noterar att det i promemorian, såvitt avser kontroll inför anställning respektive under pågående anställning, föreslås att den enskilde själv ska visa utdraget ur belastningsregistret och misstankeregistret avseende de angivna brotten.

Promemorian innehåller ett särskilt avsnitt om konsekvenser relaterade till Sveriges medlemskap i Europeiska unionen m.m. (avsnitt 16.19). Det anges bl.a. att den föreslagna författningsregleringen är förenlig med Sveriges internationella åtaganden.

Svenska ILO-kommitténs slutsats

ILO-kommittén välkomnar att de av ILO framtagna riktlinjerna Protection of worker's personal data omnämns i promemorian. I promemorian avstår man dock, mot bakgrund av att riktlinjerna inte är rättsligt bindande, från att redogöra för innehållet i riktlinjerna. Syftet med riktlinjerna är bl.a. att de ska kunna användas vid utarbetande av lagstiftning.

ILO-kommittén konstaterar att promemorian inte innehåller förslag om ändringar i det arbetsrättsliga regelverket eller förslag om regler om vilka beslut som ska fattas mot bakgrund av informationen i de utdrag ur brottsregistret respektive misstankeregistret som ska visas upp.

Svenska ILO-kommitténs bedömning är att förslagen i promemorian inte är i strid mot Sveriges internationella åtaganden i förhållande till ILO.

I beslutet i detta ärende har deltagit undertecknad ordförande Cathrine Lilja Hansson och kommitténs ledamöter.

Yttrandet har beslutats per capsulam. Ärendet har handlagts av undertecknad sekreterare.

För Svenska ILO-kommittén

Cathrine Lilja Hansson
Ordförande

Helle Ellehøj
Sekreterare